

УДК 351:378

*С. А. Вавренюк,
д. держ. упр., доцент, професор кафедри організації і проведення аварійно-рятувальних робіт,
Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6396-9906>*

*Р. А. Черниш,
к. т. н., доцент кафедри організації і проведення аварійно-рятувальних робіт,
Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6245-0707>*

*Н. Я. Калашник,
старший викладач кафедри пожежно-рятувальної та
фізичної підготовки, Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-0691-9355>*

*А. Д. Інієв,
старший викладач кафедри пожежно-рятувальної та
фізичної підготовки, Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-0565-2725>*

*М. М. Позднякова,
викладач кафедри пожежно-рятувальної та фізичної підготовки,
Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-2671-5803>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.21.295

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*S. Vavreniuk,
Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Organization
and Conduct of Emergency Rescue Operations, National University of Civil Protection of Ukraine*

*R. Chernysh,
PhD in Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Organization and Conduct of Emergency and Rescue
Operations, National University of Civil Protection of Ukraine*

*N. Kalashnyk,
Senior Lecturer of the Department of Fire and Rescue and Physical Training, National University of Civil Protection of Ukraine*

*A. Ipiiev,
Senior Lecturer of the Department of Fire and Rescue and Physical Training, National University of Civil Protection of Ukraine*

*M. Pozdnyakova,
Lecturer of the Department of Fire and Rescue and Physical Training, National University of Civil Protection of Ukraine*

STRATEGIC APPROACHES TO IMPROVING THE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS SYSTEM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Дана стаття розкриває стратегічні підходи публічного управління до вдосконалення системи фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти в умовах реалізації "Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2030 року".

Автор зазначає, що сучасні виклики, зумовлені необхідністю відновлення та модернізації спортивної інфраструктури, підвищенням рівня рухової активності студентської молоді та впровадженням інноваційних цифрових технологій у спортивну сферу, вимагають системного перегляду існуючих підходів публічного управління до організації фізичного виховання у закладах вищої освіти.

У статті приділено увагу формуванню здорового способу життя серед студентів як важливого чиннику зміцнення фізичного, психічного та соціального благополуччя молоді. Наголошено, що саме у період навчання у закладах вищої освіти закладаються основи ціннісного ставлення до власного здоров'я, самодисципліни й мотивації до систематичних занять фізичними вправами. Особливе місце відведено розвитку інклюзивного та адаптивного спорту, який забезпечує рівні можливості для всіх студентів незалежно від стану здоров'я, фізичних чи психофізіологічних особливостей. Важливим аспектом є створення умов для поєднання навчальної та спортивної діяльності, що дозволяє гармонізувати інтелектуальний і фізичний розвиток студентів, оптимізувати їх розклад і навантаження.

Автор підкреслює, що реалізація цих напрямів сприятиме формуванню цілісної культури здоров'я, розвитку морально-вольових якостей і підвищенню загальної якості освітнього процесу.

Окремо розглядається необхідність розвитку міжнародного співробітництва у сфері спорту та використання кращих світових практик для модернізації вітчизняної системи фізичного виховання.

Автор пропонує комплекс стратегічних підходів, спрямованих на інтеграцію освітнього процесу та спортивної підготовки, розширення науково-методичного забезпечення й активне впровадження цифрових технологій у спортивну освіту.

У висновку автор наголошує на важливості комплексної підтримки з боку державних органів, місцевого самоврядування та керівництва закладів вищої освіти для ефективної реалізації запропонованих стратегічних підходів. Реалізація цих заходів сприятиме гармонійному розвитку студентської молоді, підвищенню рівня їх фізичної підготовленості, формуванню цінностей здорового способу життя та зміцненню конкурентоспроможності української системи вищої освіти і спорту.

This article reveals strategic approaches to public management for improving the system of physical culture and sports in higher education institutions in the context of implementing the Concept of the State Targeted Social Program for the Development of Physical Culture and Sports for the Period until 2030.

The author notes that modern challenges, caused by the need to restore and modernize sports infrastructure, increase the level of physical activity among students, and introduce innovative digital technologies in the sports sector, require a systematic review of existing public management approaches to the organization of physical education in higher education institutions.

The article focuses on the formation of a healthy lifestyle among students as an important factor in strengthening the physical, mental, and social well-being of young people. It is emphasized that it is during the period of study in higher education institutions that the foundations of a value-based attitude towards one's own health, self-discipline, and motivation for systematic physical exercise are laid. Special attention is given to the development of inclusive and adaptive sports, which provide equal opportunities for all students regardless of their health status, physical or psychophysiological characteristics. An important aspect is the creation of conditions for combining academic and sports activities, which allows harmonizing the intellectual and physical development of students and optimizing their schedule and workload. The author emphasizes that the implementation of these areas will contribute to the formation of a holistic culture of health, the development of moral and volitional qualities, and the improvement of the overall quality of the educational process.

The need to develop international cooperation in the field of sports and use best global practices to modernize the domestic physical education system is considered separately.

The author proposes a set of strategic approaches aimed at integrating the educational process and sports training, expanding scientific and methodological support, and actively introducing digital technologies into sports education.

In conclusion, the author emphasizes the importance of comprehensive support from state bodies, local self-government, and the leadership of higher education institutions for the effective implementation of the proposed strategic approaches. The implementation of these measures will

contribute to the harmonious development of students, improve their physical fitness, promote healthy lifestyle values, and strengthen the competitiveness of the Ukrainian higher education and sports systems.

Ключові слова: фізична культура, спорт, заклади вищої освіти, стратегічні підходи, студентська молодь, інновації, спортивна інфраструктура, адаптивний спорт, цифрові технології, здоровий спосіб життя.

Key words: physical education, sports, higher education institutions, strategic approaches, students, innovation, sports infrastructure, adaptive sports, digital technologies, healthy lifestyle.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В сучасних умовах формування індивідуальності ті її всебічний розвиток є першочерговою задачею, яку виконують сучасні заклади вищої освіти, основою яких є соціальна і освітня місія. Одночасно з тим система фізичної культури і спорту в ЗВО часто залишається недостатньо ефективною через ряд причин, а саме застарілу матеріально-технічну базу, обмежене впровадження інноваційних технологій, а також недостатню увагу до розвитку інклюзивного та адаптивного спорту. Також додатковою проблемою є низький рівень рухової активності студентів, а це, в свою чергу, негативно позначається на їхньому здоров'ї, працездатності й соціальній інтеграції. У контексті реалізації "Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2030 року" все більше стає актуальною потреба у стратегічному оновленні підходів до організації фізичного виховання в закладах вищої освіти. А це зумовлює необхідність визначення дієвих напрямів удосконалення системи фізичної культури і спорту й уточнення ролі і функцій органів публічного управління у цьому процесі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Досліджуючи наукові праці останніх років в питаннях організації фізичного виховання у закладах вищої освіти можна зробити висновок про те, що матеріально-технічна база недостатньо оновлена, є невідповідності навчальних програм сучасним стандартам й потреба інтеграції європейських підходів. Автори підкреслюють необхідність системного оновлення програм, нормативно-правового забезпечення й кадрового підсилення.

В наукових працях про готовність викладачів та інституцій до впровадження інклюзивної освіти зазначається про часткову готовність і наявність методичних розробок. Збірники конференцій і методичні публікації останніх років акцентують увагу на необхідності розроблення сучасних програм підготовки тренерів, викладачів, фахівців з фізичної реабілітації та ерготерапії, а також інтеграція міждисциплінарних підходів.

Останні публікації визначають комплексний характер викликів і можливостей для системи фізичної культури в закладах вищої освіти, а саме модернізація інфра-

структури та програм, посилення інклюзивності, широке впровадження цифрових технологій і необхідність системного моніторингу показників здоров'я й активності студентів. Водночас існують чіткі наукові й практичні прогалини, що створюють поле для подальших прикладних досліджень у контексті реалізації державної Концепції до 2030 року.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Стаття має на меті визначити та обґрунтувати стратегічні підходи удосконалення системи фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти відповідно до сучасних суспільних викликів та завдань "Концепції розвитку фізичної культури і спорту до 2030 року".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В Законі України "Про фізичну культуру і спорт" визначено, що держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту через формування державної політики, яка реалізується шляхом впровадження державних програм, розроблених на основі показників розвитку галузі [8, ст. 5].

"Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту до 2030 року" окреслює ключові напрями оновлення спортивної інфраструктури, підвищення рівня рухової активності населення та застосування сучасних технологій у спортивній діяльності [9, с. 1]. Вона наголошує на інтеграції фізичної культури в освітній процес, розвиток інклюзивного та адаптивного спорту, а також на підготовку висококваліфікованих кадрів для реалізації програм держави.

Заклади вищої освіти відіграють ключову роль у формуванні фізичної культури й спорту та здорового способу життя студентської молоді. Університети також виступають платформою для впровадження інноваційних технологій, наукових досліджень й підготовки висококваліфікованих кадрів у сфері фізичної культури і спорту.

В умовах сучасних соціально-економічних викликів, а також наслідків воєнного стану в Україні, роль фізичної культури і спорту значно зростає. Одним із основних завдань є оновлення спортивної інфраструктури та впровадження інноваційних методик у фізичне виховання. Для ЗВО це означає необхідність стратегічного перегляду підходів до організації фізичної культури та спорту з урахуванням наукових досліджень, сучасних технологій і міжнародного досвіду.

Модернізація системи фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти передбачає:

- комплексне оновлення інфраструктури;
- перегляд методичних підходів;
- зростання кадрового потенціалу.

За даними останніх досліджень, застаріла інфраструктура залишається ключовою проблемою багатьох українських ЗВО, що обмежує якість фізичного виховання та спортивної підготовки студентів.

Потребують оновлення також методики з фізичного виховання, де необхідно застосовувати інноваційні підходи, використовувати цифрові технології, інтеграцію елементів адаптивного й інклюзивного спорту. Це дасть можливість забезпечити персоналізовану роботу зі студентами різних рівнів підготовки та фізичних можливостей.

Досить великою проблемою є нестача кваліфікованих кадрів, що здатні впроваджувати сучасні методики фізичного виховання та адаптивного спорту.

Однак ключовим аспектом є формування стратегічного бачення фізичної культури як елементу науково-освітнього середовища. Це передбачає не лише організації спортивних заходів, але й створення умов для наукових досліджень у сфері спорту, підготовки кадрів, розвитку науково-методичного забезпечення.

Аналізуючи статистичні дані 2020—2024 рр., можна зазначити, що лише 35—40% студентів регулярно займаються фізичною активністю, а відсоток залучення студентів до спортивних секцій та клубів коливається на рівні 20—25%. Ці показники значно нижчі від міжнародних стандартів і свідчать про необхідність стратегічних змін у системі фізичного виховання.

Міжнародний досвід показує ефективність комплексних програм розвитку фізичної культури, які поєднують навчальну діяльність, тренування та науково-дослідну роботу студентів. Адаптація таких моделей до українських реалій потребує системного підходу.

Стратегічні підходи до вдосконалення системи фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти передбачають формування комплексної, науково обґрунтованої та інноваційно орієнтованої моделі розвитку, яка поєднує освітні, оздоровчі та соціальні аспекти підготовки студентської молоді. Така модель має на меті створення сприятливих умов для занять спортом та інтеграцію фізичної культури в складову освітнього процесу.

Одним із ключових стратегічних підходів до вдосконалення системи фізичної культури і спорту є модернізація управлінських механізмів у сфері фізичного виховання [2, с. 223—225]. Для цього необхідно:

- розроблення стратегічних планів розвитку фізичної культури на рівні університетів;
- створення структурних підрозділів або центрів фізичного розвитку, які б координували діяльність спортивних секцій, викладачів й студентських організацій.

Університети мають бути фундаментом, що забезпечить системну взаємодію між адміністрацією, кафедрами фізичного виховання та студентським самоврядуванням для ефективного впровадження політики здорового способу життя [1, ст. 49].

Яким чином ми можемо ці управлінські механізми забезпечити? Перш за все, необхідно переглянути організаційні структури управління фізичним вихован-

ням в ЗВО. Доцільно створювати спеціалізовані центри або департаменти розвитку фізичної культури і спорту, які б координували діяльність кафедр, спортивних секцій, студентських клубів і тренерського складу. Такі підрозділи мають розробляти довгострокові стратегії, контролювати якість навчального процесу з фізичного виховання, а також впроваджувати інноваційні методики тренувань і спортивних заходів.

Другим напрямом є запровадження системного планування та моніторингу результатів. Кожен університет повинен мати власну стратегію розвитку фізичної культури, що включає чітко визначені цілі, показники ефективності, критерії оцінювання рівня фізичної підготовленості студентів та рівня залучення їх до спортивної діяльності.

Важливу роль відіграє кадрова модернізація управління. Необхідно підвищувати управлінські компетентності керівників кафедр і спортивних підрозділів, впроваджувати системи наставництва, проводити курси підвищення кваліфікації з сучасних підходів до менеджменту спорту, лідерства та стратегічного планування.

Окремим напрямом є цифровізація управлінських процесів. Використання інформаційних систем управління спортивними ресурсами, онлайн-платформ для реєстрації студентів у секціях, електронних журналів відвідуваності та мобільних застосунків для моніторингу фізичної активності сприяє підвищенню прозорості та оперативності управлінських рішень.

Не менш важливим є розширення партнерських зв'язків. Університети мають активно співпрацювати з місцевими органами влади, спортивними федераціями, громадськими організаціями, приватним бізнесом для залучення додаткових ресурсів і реалізації спільних проєктів.

Модернізація управлінських механізмів у сфері фізичної культури і спорту повинна спиратися на принципи науковості, прозорості, інноваційності та партнерства.

Наступним важливим стратегічним завданням є оновлення змісту фізичного виховання з урахуванням сучасних вимог й тенденцій. Програми повинні бути орієнтовані не лише на традиційні види спорту, а й на нові формати активності — функціональні тренування, єдиноборства, фітнес, спортивний туризм, йогу, адаптивні види спорту. Така різноманітність мотивує студентів до регулярних занять і дає можливість обрати вид діяльності відповідно до власних інтересів й фізичних можливостей.

Якщо говорити про перегляд навчальних програм з фізичного виховання, то необхідно їх оновлювати відповідно до потреб сучасного студента. Бажано відходити від шаблонних форм занять й запроваджувати індивідуально орієнтовані програми, котрі враховують рівень фізичної підготовленості, стан здоров'я, інтереси й мотиваційні чинники [5, с. 57].

Ще одним стратегічним підходом є впровадження інноваційних форм і методів навчання. Серед них — інтерактивні тренувальні програми, використання мультимедійних засобів, цифрових платформ для моніторингу прогресу, фітнес-технологій і мобільних додатків. Такі інструменти сприяють персоналізації навчання, роблять процес фізичного виховання більш динамічним, мотивуючим та доступним для всіх студентів.

Необхідно приділяти увагу інклюзивному та адаптивному фізичному вихованню, яке забезпечує залучення до занять студентів з особливими освітніми потребами. Для цього варто розробляти спеціальні програми з урахуванням можливостей кожного учасника, створювати безпечні умови, застосовувати адаптивне обладнання та залучати викладачів, які володіють відповідними компетенціями.

Сьогодні важливо посилювати зв'язок фізичного виховання з дисциплінами, такими як спортивна фізіологія, психологія, педагогіка, безпека життєдіяльності, що буди сприяти формуванню цілісного уявлення студентів про роль фізичної культури у професійному та особистісному становленні. Така міждисциплінарна інтеграція підвищує значущість фізичного виховання у загальній структурі вищої освіти.

Оновлення змісту фізичного виховання неможливе без підвищення рівня науково-методичного забезпечення. Викладачі повинні брати участь у наукових дослідженнях, семінарах, конференціях, впроваджувати у практику результати сучасних педагогічних і медико-біологічних досліджень. Необхідно також створювати електронні бібліотеки, методичні центри, що забезпечують викладачів сучасними навчальними матеріалами.

Отже оновлення змісту фізичного виховання повинне здійснюватися через поєднання інноваційних технологій, індивідуалізації підходів, розширення спектра активностей, міждисциплінарну інтеграцію та посилення науково-методичної бази.

Особливу увагу варто приділяти цифровізації процесів фізичного виховання, а саме використання цифрових платформ, онлайн-курсів, мобільних додатків для моніторингу фізичної активності, а також систем аналізу показників здоров'я, що відкривають нові можливості для персоналізації тренувань. У сучасному університетському середовищі доцільно застосовувати технології дистанційного контролю фізичних показників, створювати електронні щоденники занять і впроваджувати гейміфіковані підходи до мотивації студентів [6, с. 30—31].

Цифровізація означає впровадження електронних освітніх платформ і систем управління навчанням, які дозволяють інтегрувати курси з фізичного виховання у цифровий простір університету [7, с. 47—52]. За допомогою таких систем викладачі можуть створювати інтерактивні навчальні матеріали — відеоуроки, інструктивні презентації, тренувальні програми, онлайн-тести з теоретичних знань із фізичної культури. Це сприяє гнучкості навчання, забезпечує можливість індивідуальної роботи студентів і підвищує мотивацію до занять.

Важливим елементом є використання мобільних додатків та фітнес-трекерів, які допомагають студентам відстежувати власні фізичні показники — пульс, кількість кроків, витрати калорій, тривалість тренувань тощо [11, с. 42—44]. На основі зібраних даних викладач може аналізувати прогрес, визначати індивідуальні потреби та коригувати навантаження. Такі інструменти сприяють персоналізації фізичного виховання й роблять його більш науково обґрунтованим.

Суттєве значення має використання онлайн-платформ для проведення спортивних заходів і змагань. Завдяки цифровим інструментам можливо організувати

дистанційні турніри, спортивні марафони, флешмоби, челенджі, що розширює можливості студентів для участі у спортивному житті університету, навіть у разі дистанційного навчання.

Необхідною умовою ефективної цифровізації є підвищення цифрової компетентності викладачів фізичного виховання. Для цього варто проводити навчальні семінари, тренінги, створювати методичні посібники з використання сучасних цифрових інструментів, забезпечувати обмін досвідом між університетами. Викладач має виступати не лише тренером, а й цифровим куратором, який уміє застосовувати технології для розвитку мотивації та самоконтролю студентів.

При управлінні ЗВО стратегічним підходом є комплектування закладів вищої освіти висококваліфікованими кадрами [1, с. 73]. Підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання, тренерів і спортивних менеджерів має ґрунтуватися на системі безперервного професійного навчання. Це включає участь у міжнародних програмах, обмінах досвідом, проходження тренінгів із сучасних методик тренувального процесу, фізіології, спортивної психології та менеджменту спорту. Кадрова політика університетів повинна бути спрямована на залучення фахівців, здатних впроваджувати інновації та наукові розробки у навчально-виховну діяльність. Саме викладачі, тренери та фахівці фізичного виховання визначають рівень професійної підготовки студентів, формують їхню мотивацію до занять спортом і здорового способу життя. Тому система підготовки, перепідготовки та професійного зростання кадрів має відповідати сучасним викликам і тенденціям розвитку освіти, спорту та цифровізації.

Розвиток кадрового потенціалу передусім передбачає постійне підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання. Для цього необхідно організовувати курси, тренінги, семінари та майстер-класи, спрямовані на вивчення новітніх методик тренувань, технологій навчання, педагогічних інновацій та сучасних підходів до формування фізичної культури особистості [10, с. 100—101]. Особлива увага має приділятися розвитку цифрових компетентностей педагогів, умінню використовувати інформаційно-комунікаційні технології, онлайн-платформи, фітнес-додатки й аналітичні інструменти для моніторингу фізичного стану студентів.

Суттєве значення має впровадження механізмів наставництва та професійної взаємодії. Молоді викладачі повинні мати змогу навчатися у досвідчених колег, переймати їхні методики, брати участь у спільних дослідженнях і педагогічних експериментах. Формування професійних спільнот, асоціацій викладачів фізичного виховання та тренерів сприяє обміну інформацією, поширенню передового досвіду й підвищенню загальної культури професійного середовища.

Окремої уваги потребує залучення фахівців із суміжних сфер — фізіології, спортивної медицини, психології, інформаційних технологій, менеджменту спорту. Така міждисциплінарна взаємодія дозволяє створити комплексний підхід до розвитку фізичної культури студентів, ураховуючи не лише фізичні, а й психологічні, соціальні та когнітивні аспекти.

Ефективний розвиток кадрового потенціалу неможливий без державної та інституційної підтримки. Необ-

хідно передбачити державні програми фінансування підготовки кадрів у сфері фізичного виховання, створення баз даних сертифікованих фахівців, удосконалення системи атестації та ліцензування. Університети повинні розробляти власні стратегії розвитку персоналу, які б включали оцінку професійної діяльності, індивідуальні траєкторії підвищення кваліфікації та підтримку інноваційних педагогічних ініціатив.

Саме висококваліфікований педагогічний склад є запорукою модернізації системи фізичного виховання, формування нових підходів до здоров'язбереження й розвитку особистості студентів у сучасному освітньому просторі.

Наступним стратегічним підходом є розвиток спортивної інфраструктури. Заклади вищої освіти мають забезпечити належний стан спортивних майданчиків, тренажерних залів, басейнів, а також створювати безпечні умови для занять фізичною культурою осіб з особливими потребами. Такий розвиток повинен здійснюватися комплексно, із поєднанням державної підтримки, університетських інвестицій та партнерських ініціатив.

Важливим напрямом є створення нових багатофункціональних спортивних комплексів, які можуть використовуватися як для навчальних занять, так і для проведення змагань, масових заходів і культурно-спортивних ініціатив. Такі центри повинні бути обладнані сучасними тренажерами, системами відеоаналізу, інтерактивними панелями, пристроями моніторингу фізичного стану, що сприятиме цифровізації процесів фізичного виховання.

Доцільно розвивати відкриті спортивні простори на території університетів — майданчики для занять на свіжому повітрі, зони для фітнесу, туризму, велоспорту, скандинавської ходьби. Це дозволяє студентам самостійно підтримувати фізичну активність у зручний час, формує культуру щоденного руху та зміцнює здоров'я молоді [4, с. 279—282].

Ефективно розвивати інфраструктуру можливо за умови партнерства університетів із місцевими громадами, бізнесом та спортивними федераціями. Таке співробітництво відкриває можливості для спільного фінансування, залучення спонсорів, проведення спортивних подій, використання університетських об'єктів громадою у позанавчальний час.

Державна політика має бути направлена на розвиток спортивної інфраструктури через цільові програми, гранти та конкурси проектів, спрямовані на модернізацію матеріально-технічної бази.

Розвиток спортивної інфраструктури в закладах вищої освіти має ґрунтуватися на принципах інноваційності, доступності, партнерства та сталого розвитку.

Крім того, стратегічні підходи до вдосконалення фізичної культури і спорту включають розвиток міжнародного співробітництва у сфері спорту. Університети можуть брати участь у міжнародних студентських змаганнях, програмах обміну досвідом, спільних дослідницьких проектах, що сприяє підвищенню престижу української системи освіти та її інтеграції у світовий спортивно-освітній простір.

Розвиток міжнародного співробітництва доцільно здійснювати через участь закладів вищої освіти в міжнародних освітніх і спортивних програмах, проектах та за-

грантах. Залучення університетів до програм та інших ініціатив ЄС відкриває можливості для академічної мобільності студентів і викладачів, спільного проведення наукових досліджень і впровадження європейських стандартів у підготовці фахівців фізичного виховання.

Важливим налагоджувати партнерські зв'язки між національними університетами й передовими світовими спортивними навчальними закладами, а також федераціями і асоціаціями та тренінговими центрами. Таке співробітництво може реалізовуватися у формі двосторонніх угод, обміну викладачами та студентами, стажувань, проведення спільних науково-практичних конференцій, семінарів, вебінарів, а також участі у міжнародних спортивних змаганнях й форумах.

Не менш важливо забезпечити участь студентів й викладачів у міжнародних спортивних заходах, таких як Універсіада, Європейські студентські ігри, турніри та фестивалі. Це не лише підвищує рівень спортивної майстерності, а й формує позитивний імідж українських закладів вищої освіти на міжнародній арені, сприяє культурному обміну та вихованню толерантності.

Міжнародне співробітництво значною мірою залежить від державної підтримки. Необхідно розробити нормативно-правові механізми, які б спрощували участь університетів у міжнародних проектах, забезпечували фінансову підтримку академічної мобільності та створювали сприятливі умови для залучення іноземних партнерів.

Отже, стратегічні підходи до вдосконалення системи фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти повинні мати комплексний характер, поєднуючи управлінські, освітні, технологічні та соціально-мотиваційні аспекти. Їхня реалізація забезпечить створення ефективної моделі фізичного виховання, яка відповідає сучасним викликам, сприяє формуванню здорового покоління та підвищує конкурентоспроможність вітчизняної системи вищої освіти.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Дослідження стратегічних підходів до вдосконалення системи фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти дозволяє зробити кілька ключових висновків. Дана стаття розкриває актуальні проблеми сучасної системи фізичного виховання, серед яких застаріла інфраструктура, недостатнє впровадження інноваційних методик, низький рівень рухової активності студентської молоді й обмежена інтеграція інклюзивного і адаптивного спорту. Автор зазначає, що для ефективного розвитку фізичної культури необхідне комплексне поєднання державних ініціатив, сучасних технологій, міжнародного досвіду та науково-методичного забезпечення.

У статті приділено увагу можливостям інтеграції спортивної діяльності з навчальним процесом, використанню цифрових технологій для моніторингу та персоналізації фізичної активності, а також розвитку інклюзивного та адаптивного спорту. Автор пропонує конкретні стратегії, включаючи модернізацію спортивної інфраструктури, підготовку та підвищення кваліфікації кадрів, створення інтегрованих програм та за-

провадження системи оцінки ефективності фізичного виховання.

Реалізація запропонованих підходів потребує системної підтримки з боку держави, керівництва закладів вищої освіти та наукових установ [3, с. 103]. Це дозволить забезпечити комплексний розвиток студентів, підвищити рівень їх здоров'я, соціальної адаптації та конкурентоспроможності, а також сприятиме підвищенню якості освітнього процесу та впровадженню сучасних міжнародних стандартів у сфері фізичної культури і спорту.

Література:

1. Вавренюк С.А. Державне управління реформуванням вищої освіти в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2020. 284 с.
2. Вавренюк С.А., Домбровська С.М., Палюх В.В. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2020. 307 с.
3. Вавренюк С.А. Шляхи удосконалення системи навчання фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах України. Публічне урядування: збірник наукових праць. Київ: Видавництво ДП "Виробничий дім "Персонал", 2018. Вип. 2 (12). С. 85—94.
4. Вавренюк С.А. Удосконалення форм і методів мотивації студентів до занять фізичною культурою та спортом під час навчання у ЗВО. Вісник Національного університету цивільного захисту України: збірник наукових праць. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2018. Вип. 1 (8). С. 276—284.
5. Вавренюк С.А. Складові моделі механізмів публічного управління розвитком фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти. Вісник Національного університету цивільного захисту України: збірник наукових праць. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2022. Вип. 2 (17). С. 53—64.
6. Гавришко С.Г. Сучасна система фізичного виховання у ЗВО. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 2023. № 8 (168). С. 29—32.
7. Гнатюк О.М. Цифровізація процесів фізичного виховання у вищих навчальних закладах. Науковий вісник фізичної культури. 2022. № 3. С. 45—53.
8. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3802-XII. Дата оновлення: 02.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 02.10.2025).
9. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2025 р. № 525 р. Київ: КМУ, 2025. С. 5—6.
10. Лівак П. Є. Інноваційні технології в удосконаленні підготовки вчителів фізичного виховання в умовах дистанційного середовища. Сучасні практики та інновації у фізичній культурі та спорті: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 березня — 13 квітня 2025 року. Львів — Торунь: Liha-Pres, 2025. С. 98—101.
11. Кошура А.В. Застосування мобільних додатків для контролю фізичної активності у студентів ЗВО.

Фізична культура і спорт: традиції, досвід, інновації. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 13 березня 2025 р. Запоріжжя, 2025. С. 42—44.

References:

1. Vavreniuk, S.A. (2020), *Derzhavne upravlinnia reformuvanniam vyshchoi osvity v Ukraini* [State Administration of Higher Education Reform in Ukraine], NUCZU, Kharkiv, Ukraine.
 2. Vavreniuk, S.A. Dombrovska, S.M. and Palyukh, V.V.(2020), *Derzhavne rehuliuвання fizychnoi kultury ta sportu v Ukraini* [State regulation of physical culture and sports in Ukraine], NUCZU, Kharkiv, Ukraine.
 3. Vavreniuk, S.A. (2018), "Ways to improve the system of teaching physical culture and sports in higher educational institutions of Ukraine", *Publichne uriaduvannia*, vol. 2 (12), pp. 85—94.
 4. Vavreniuk, S.A. (2018), "Improvement of the forms and methods of motivating students to engage in physical education and sports during their studies at higher education institutions", *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy*. vol. 1 (8). pp. 276—284.
 5. Vavreniuk, S. A. (2022), "Components of public administration mechanisms for developing physical culture and sports in higher education institutions", *Visnyk Natsionalnoho Universytetu Tsyvilnoho Zakhystu Ukrainy, Serii "Derzhavne Upravlinnia"*, Kharkiv, NUCZU, vol. 2 (17), pp. 53—64.
 6. Havryshko, S. H. (2023), "Modern system of physical education in higher education institutions", *Naukovyi Chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport)*, vol. 8 (168), pp. 29—32.
 7. Hnatiuk, O. M. (2022), "Digitalization of physical education processes in higher education institutions", *Naukovyi Visnyk Fizychnoi Kultury*, vol. 3, pp. 45—53.
 8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), *Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (Accessed 10 October 2025).
 9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), "Concept of the State Targeted Social Program for the Development of Physical Culture and Sports until 2030", available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 10 October 2025).
 10. Liwak, P. Ye. (2025), "Innovative technologies in improving the training of physical education teachers in a distance environment", *Suchasni praktyky ta innovatsii u fizychnii kulturi ta sporti: materialy vseukrainskoho naukovo-pedahohichnoho pidvyshchennia kvalifikatsii* [Modern practices and innovations in physical culture and sports: materials of the All-Ukrainian scientific and pedagogical advanced training], Liha-Press, Lviv — Torun, Ukraine, March 3 — April 13, pp. 98—101.
 11. Koshura, A. V. (2025), "Application of mobile applications for monitoring physical activity among university students", *Fizychna kultura i sport: tradytsii, dosvid, innovatsii. Materialy III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Physical culture and sports: traditions, experience, innovations. Materials of the III All-Ukrainian scientific and practical conference], Zaporizhzhia, Ukraine, March 13, pp. 42—44.
- Стаття надійшла до редакції 11.10.2025 р.*